

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 30 Ιανουαρίου 2022

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι: Φίλιπ Πούλμαν, «Τα παιδιά χρειάζονται την τέχνη»

Ο Φίλιπ Πούλμαν (Philip Pullman) είναι ένας Βρετανός συγγραφέας που έχει τιμηθεί με πολυάριθμα βραβεία. Το παρακάτω κείμενο το έγραψε για τη δέκατη επέτειο του Astrid Lindgren Memorial Award το 2012.

Τα παιδιά χρειάζονται τέχνη και ιστορίες και ποιήματα και μουσική όσο χρειάζονται αγάπη και φαγητό και καθαρό αέρα και παιχνίδι. Αν δεν δώσεις σε ένα παιδί τροφή, η ζημιά γίνεται γρήγορα ορατή. Αν δεν αφήσεις ένα παιδί να έχει καθαρό αέρα και παιχνίδι, η ζημιά είναι επίσης ορατή, αλλά όχι τόσο γρήγορα. Αν δεν δώσεις σε ένα παιδί αγάπη, η ζημιά μπορεί να μην είναι φανερή για μερικά χρόνια, αλλά είναι μόνιμη. Αλλά αν δεν δώσεις σε ένα παιδί τέχνη και ιστορίες και ποιήματα και μουσική, η ζημιά δεν είναι τόσο εύκολα ορατή. Είναι εκεί όμως. Τα σώματα τους είναι αρκετά υγιή· μπορούν να τρέξουν και να πηδήξουν και να κολυπήσουν και να φάνε λαίμαργα και να κάνουν πολύ θόρυβο, όπως έκαναν πάντα τα παιδιά, αλλά κάτι λείπει.

Είναι αλήθεια ότι μερικοί άνθρωποι μεγαλώνουν χωρίς να συναντήσουν ποτέ κάποιου είδους τέχνη, και είναι απόλυτα ευχαριστημένοι και ζουν καλές και πολύτιμες ζωές, και στον οποιόν τα σπίτια δεν υπάρχουν βιβλία, και δεν ενδιαφέρονται πολύ για τις εικόνες, και δεν βρίσκουν κάποιο νόημα στη μουσική. Λοιπόν, αυτό είναι εντάξει. Ξέρω τέτοιους ανθρώπους. Είναι καλοί γείτονες και χρήσιμοι πολίτες.

Όμως άλλοι άνθρωποι, σε κάποιο στάδιο της παιδικής ή νεανικής τους ηλικίας, ή ακόμη και σε μεγαλύτερη ηλικία, έρχονται αντιμέτωποι με κάτι από ένα είδος που δεν ονειρεύτηκαν ποτέ. Είναι τόσο ξένο σε αυτούς όσο η σκοτεινή πλευρά της σελήνης. Αλλά μία μέρα ακούν μία φωνή στο ραδιόφωνο να διαβάζει ένα ποίημα, ή περνούν από ένα σπίτι με ένα ανοιχτό παράθυρο όπου κάποιος παίζει πιάνο, ή βλέπουν μία αφίσα από έναν συγκεκριμένο πίνακα σε κάποιου τον τοίχο, και τους αγγίζει τόσο πολύ που αισθάνονται ζαλάδα. Τίποτα δεν τους προετοίμασε γι' αυτό.

Ξαφνικά συνειδητοποιούν ότι είναι γεμάτοι με μία λαχτάρα, παρόλο που δεν είχαν καμία ιδέα πριν ένα λεπτό· μία λαχτάρα για κάτι τόσο γλυκό και τόσο απολαυστικό που σχεδόν τους πληγώνει. Κλαίνε σχεδόν, αισθάνονται λύπη και χαρά και μόνοι και ευπρόσδεκτοι από αυτήν την εντελώς νέα και παράξενη εμπειρία, και θέλουν απεγνωσμένα να πλησιάσουν το ραδιόφωνο, παραμένουν έξω από το παράθυρο, δεν μπορούν να πάρουν τα μάτια τους από

την αφίσα. Το ήθελαν αυτό, το χρειαζόντουσαν όπως ένας πεινασμένος χρειάζεται τροφή, και δεν το ήξεραν. Δεν είχαν ιδέα.

Έτσι είναι και για ένα παιδί που χρειάζεται μουσική ή εικόνες ή ποίηση και τα συναντάει τυχαία. Αν δεν υπήρχε η εν λόγω ευκαιρία, ίσως να μην το γνώριζε ποτέ, και θα μπορούσε να περάσει όλη του τη ζωή σε μία κατάσταση πολιτιστικής λιμοκτονίας χωρίς να το γνωρίζει.

Οι συνέπειες της πολιτιστικής λιμοκτονίας δεν είναι δραματικές και γρήγορες. Δεν είναι τόσο εύκολα ορατές. Και, όπως λέω, μερικοί άνθρωποι, καλοί άνθρωποι, καλοσυνάτοι φίλοι και χρήσιμοι πολίτες, απλά δε το βιώνουν ποτέ· είναι απολύτως πλήρεις χωρίς αυτό. Αν όλα τα βιβλία και όλη η μουσική και όλοι οι πίνακες του κόσμου ήταν να εξαφανιστούν εν μία νυκτί, δε θα ένιωθαν άσχημα· ούτε καν θα το παρατηρούσαν.

Αλλά αυτή η λαχτάρα υπάρχει σε πολλά παιδιά, και συχνά δεν ικανοποιείται ποτέ, διότι δεν έχει αφυπνισθεί ποτέ. Πολλά παιδιά σε κάθε μέρος του κόσμου πεινάνε για κάτι που τροφοδοτεί και θρέφει την ψυχή τους. Εμείς λέμε, ορθώς, ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε τροφή και στέγη, παιδεία, ιατρική περίθαλψη, και ούτω καθεξής. Πρέπει να καταλάβουμε ότι κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εμπειρία του πολιτισμού. Πρέπει να καταλάβουμε καλά ότι χωρίς ιστορίες και ποιήματα και εικόνες και μουσική, τα παιδιά θα πεινάσουν.

Φίλιπ Πούλμαν

ΚΕΙΜΕΝΟ II : «Ψηφιακές διαδρομές»

Είναι πασίδηλο ότι με τις σαρωτικές και πρωτοφανείς αλλαγές στις εργασιακές συνθήκες, που απαιτούν επιμήκυνση του χρόνου εγκλεισμού και απομόνωσης, η υγειονομική κρίση αντικατέστησε τις «σχολές» με προγράμματα τηλεκπαίδευσης και τον «πολιτισμό» με τηλεδιασκέψεις και τηλεδιαδρομές σε προσβάσιμα ψηφιακά αρχεία και τηλεσυμμετοχή σε θεατρικές παραστάσεις και συναυλίες. Μουσεία και συλλογές, ιστορικοί χώροι και μνημεία αξιοποιούν τις σύγχρονες ψηφιακές πλατφόρμες και προσκαλούν το φιλοθέαμον κοινό με πλούσιο ψηφιακό υλικό σε περιδινήσεις ψευδαισθήσεων σε τόπους και κόσμους ιδεών, βλέποντας μοναδικά εκθέματα χωρίς βιασύνη και συνωστισμό.

Μένουμε σπίτι, μένουμε ασφαλείς, για να περιηγηθούμε σε χώρους και πλούσιες συλλογές των μουσείων και της Πινακοθήκης, να παίξουμε με τα παιδιά μας εκπαιδευτικά παιχνίδια, μαθαίνοντάς τους και μεταλαμπαδεύοντας την αξία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς με πρωτότυπο και ψυχαγωγικό τρόπο. Η τεχνολογία εξασφαλίζει την απρόσκοπτη επίσκεψη των κορυφαίων παγκόσμιας εμβέλειας μουσείων, που υποκαθιστά τη φυσική παρουσία, την προσωπική επαφή, τις εμπειρίες και τη συγκίνηση της στιγμής, την απόλαυση του φυσικού κάλλους. Η σχέση με τα υλικά κατάλοιπα της τέχνης και του πολιτισμού εκπέμπει πολλαπλά μηνύματα, που έχουν ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές και υπαρξιακές διαστάσεις. Ακόμα και οι ασήμαντες πέτρες εξιστορούν και ανακαλύπτουν τα μυστικά τους σε εκείνους που τις προσεγγίζουν με ενδιαφέρον και ευαισθησία. Τα έργα τέχνης, τα μνημεία και οι ιστορικοί τόποι λειτουργούν στο φυσικό περιβάλλον, διεγείρουν τις αισθήσεις και αποτελούν μέρος της πραγματικότητας, επαναφέροντας στη μνήμη ζωντανές καταστάσεις.

Οι διαδικτυακές πλατφόρμες αναιρούν τους ισχυρισμούς του πατριωτικού ενδιαφέροντος και κατασιγάζουν τα πνεύματα για την επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα. Με ένα απλό κλικ είναι εφικτή η προβολή και εικονοποιία των έργων απaráμιλλης αξίας στην οθόνη του οικιακού μας υπολογιστή, όπου βλέπουμε τη Ζωφόρο του Παρθενώνα με ξεναγό τη Γλαύκα, το ιπτάμενο ρομπότ. Ο Νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης σε ένα ποίημα επισημαίνει πολύ σοφά:

«Α!

Πιστευτά πράγματα μιλήστε μου! Κόρες που εμφανιστήκατε κατά καιρούς

Μέσα στο στήθος μου κι εσείς παλαιές αγροικίες

Βρύσες που λησμονηθήκατε ανοιχτές μέσα στους αποκοιμισμένους κήπους

Μιλήστε μου! Έχω ανάγκη από γης

Που αυτή μένει κλειστή και κλειδωμένη» (Ρήμα το σκοτεινόν).

Ο Αρχαιολόγος Χρήστος Καρούζος γράφει χαρακτηριστικά «Έχει άπειρη γοητεία το θέαμα του δαιδαλικού Έλληνα από τα μέσα του 7ου αιώνα, που χθεσινός ακόμα μαθητής τολμά τα πιο απόκοτα έργα σε υπερφυσικές αναλογίες, μα γερά θεμελιωμένα στη φύση».

Κύρια στοιχεία της ταυτότητας της χώρας είναι τα αγαθά της πολιτιστικής κληρονομιάς, υλικά και άυλα, και ο σύγχρονος πολιτισμός που αποτελούν το συγκριτικό πλεονέκτημα για την παιδευτική αξία, την κοινωνική δραστηριότητα, την αμφίροπη σχέση κοινού και μνημείων και τη σημαντική συμβολή τους στην ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Καθώς οικονομικές, υγειονομικές κρίσεις και γεωπολιτικές αστάθειες πλήττουν επικίνδυνα την ευαίσθητη τουριστική βιομηχανία, στην οποία στηρίζεται η χώρα με έωλες¹ διαφημιστικές εκστρατείες, ενώ η παιδεία, η γνώση και η προβολή του ασύγκριτου φυσικού κάλλους και της πολιτιστικής παρακαταθήκης παραμένουν σταθεροί πυλώνες της επιστροφής σε δρόμους ευημερίας και προόδου. Μια ηλεκτρονική επινόηση εισβάλλει θριαμβικά στον ιδιωτικό βίο, περιορίζει ελευθερίες και επιλογές, καλλιεργεί παθητική συμπεριφορά, μετατρέπει τον εύπιστο χρήστη σε πειθαρχικό χειριστή ενός απρόσωπου κόσμου, που παραγκωνίζει την παρουσία, την εμπειρία. Με απλούς χειρισμούς μετατρέπει την πραγματικότητα σε εικονικό κόσμο λάμψης, αφού τα θέλγητρα της οθόνης πολιορκούν και καταβάλλουν αισθήσεις, συνθλίβουν συναισθήματα, ματαιώνουν το ωραίο ταξίδι παρουσιάζοντας την κυριαρχία του αλεξίθυμου² και του ανέπαφου.

(διασκευασμένο άρθρο από τον ημερήσιο τύπο 10/05/2020)

¹: ξεπερασμένες, αβάσιμες

²: αυτός που δυσκολεύεται στην κατανόηση και έκφραση των συναισθημάτων

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ : Γιάννης Ρίτσος, «Αρχαίο θέατρο»

Η επίδραση της ελληνικής αρχαιότητας στη διαμόρφωση της νεοελληνικής ταυτότητας είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει πολλούς λογοτέχνες και στοχαστές. Ο Γιάννης Ρίτσος, σε μια συμβολική αναπαράσταση της ιστορικής συνέχειας ανάμεσα στον αρχαίο και τον νέο ελληνισμό, τοποθετεί έναν νέο Έλληνα στο κέντρο ενός αρχαίου θεάτρου και συσχετίζει την κραυγή εκείνου με την αιώνια αντήχηση του διθυράμβου. Το ποίημα ανήκει στη συλλογή Μαρτυρίες Α' (1963).

Όταν, κατά το μεσημέρι, βρέθηκε στο κέντρο του αρχαίου θεάτρου,
νέος Έλληνας αυτός, ανύποπτος, ωστόσο ωραίος όπως εκείνοι,
έβαλε μια κραυγή (όχι θαυμασμό· το θαυμασμό
δεν τον ένιωσε διόλου, κι αν τον ένιωθε
σίγουρα δε θα τον εκδήλωνε), μια απλή κραυγή
ίσως απ' την αδάμαστη χαρά της νεότητάς του
ή για να δοκιμάσει την ηχητική τού χώρου. Απέναντι,
πάνω απ' τα κάθετα βουνά, η ηχώ αποκρίθηκε –
η ελληνική ηχώ που δε μιμείται ούτε επαναλαμβάνει
μα συνεχίζει απλώς σ' ένα ύψος απροσμέτρητο
την αιώνια ιαχή¹ του διθυράμβου².

Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου,
επιλογή Χρύσα Προκοπάκη, Κέδρος

¹: κραυγή

²: είδος ενθουσιαστικού ποιήματος προς τιμή του Διονύσου, λυρικό-ορχηστρικό τραγούδι

ΘΕΜΑ Α

A1. Να παρουσιάσετε συνοπτικά το περιεχόμενο των τεσσάρων πρώτων παραγράφων του **Κειμένου Ι** σε μία παράγραφο 60 – 70 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. α. Σε καθέναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» με βάση τα **Κείμενα Ι και ΙΙ**.

Κείμενο Ι

1. Η επαφή με την τέχνη επιβάλλεται στα παιδιά.
2. Είναι αδύνατο να είναι κάποιος ικανοποιημένος με τη ζωή του αν δε συνδέεται με την τέχνη.
3. Τα παιδιά διακρίνονται από μία επίκτητη ανάγκη για πολιτισμό.

Κείμενο ΙΙ

4. Μουσεία και συλλογές, ιστορικοί χώροι και μνημεία αξιοποιούν τις σύγχρονες ψηφιακές πλατφόρμες, για να εξιτάρουν τον επισκέπτη του καναπέ.
5. Η ηλεκτρονική σύνδεση με τον εικονικό κόσμο γίνεται με πολλές δυσκολίες.

(Μονάδες 10)

β. Τι εννοεί με τη φράση «**πολιτιστική λιμοκτονία**» ο συγγραφέας του **Κειμένου Ι**; Να αναπτύξετε τη σκέψη του σε 50-60 λέξεις. (Μονάδες 5)

Μονάδες 15

B2. α. Ποιος ο ισχυρισμός του αρθρογράφου στην 3^η παράγραφο του **Κειμένου II** («Οι διαδικτυακές πλατφόρμες αναιρούν ... μα γερά θεμελιωμένα στη φύση») και πώς προσπαθεί να τον αποδείξει; Να δικαιολογήσετε τη λειτουργία του μέσου που χρησιμοποιεί. (Μονάδες 4+5=9)

β. Στην 4^η παράγραφο του **Κειμένου II** («Κύρια στοιχεία της ταυτότητας της χώρας ... παρουσιάζοντας την κυριαρχία του αλεξίθυμου και του ανέπαφου») ο συγγραφέας επιθυμεί να καταγγείλει/ κατακρίνει. Να επιλέξετε δύο (2) κειμενικούς δείκτες που υποστηρίζουν αυτή την επιδίωξη και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους. (Μονάδες 6)

Μονάδες 15

B3. α. Στην πρώτη παράγραφο του **Κειμένου I** να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις παρατακτικής σύνδεσης και να εξηγήσετε πώς επιδρά αυτή η γλωσσική επιλογή στο ύφος του κειμένου. (Μονάδες 5)

β. «Μια ηλεκτρονική επινόηση περιορίζει ελευθερίες και επιλογές»: να δικαιολογήσετε τη σύνταξη που χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος του **Κειμένου II** και να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της. (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Να παρουσιάσετε το βασικό θέμα του **Κειμένου III**, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η προσωπική σας άποψη για το θέμα; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Με βάση τις πληροφορίες που μπορείτε να αντλήσετε από τα κείμενα αναφοράς και τα προσωπικά σας βιώματα, αναγνωρίζετε την αναγκαιότητα της τέχνης στη ζωή σας; Με ποιους τρόπους θα μπορούσε η καλλιτεχνική αγωγή να προσελκύσει έναν έφηβο μαθητή στην ψηφιακή εποχή που ζούμε.

Να αναπτύξετε τις απόψεις και τις βιωματικές σας εμπειρίες σε ένα κείμενο επιχειρηματολογίας το οποίο θα αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου σας (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!